

Exam. Code: 0403
Sub. Code: 25864

2125
M.A. (Sociology)-Third Semester
SOC-O-532: Basic Methods in Population Studies
(In all mediums)

Time allowed: 3 Hours

Max. Marks: 80

NOTE: Attempt five questions in all, including Question No. I which is compulsory and selecting one question from each Unit.

x-x-x

I. Attempt the following in about 30-35 words each:-

- a) Geometric growth rate
- b) Post Neonatal Mortality Rate
- c) Age specific fertility rate
- d) Abortion Rate
- e) Sex ratio
- f) Intercensal Change
- g) Crude marriage rate
- h) Two types of Life Tables
- i) Migration
- j) Reasons for Population Growth

(10×2)

UNIT - I

II. What are the various sources of demographic data? Highlight the nature and quality of any one data source. (15)

III. Explain the different changes in population size. How can we measure these changes? (15)

UNIT - II

IV. Analyze the concept of population distribution? Discuss the Composition of the population with reference to Literacy Rate. (15)

V. Explain the construction and significance of Age-Sex Pyramids. (15)

UNIT - III

VI. Discuss the various measures of Mortality. How do Age-Specific Death Rates computed. (15)

VII. Write a Detail note on Life Table method in Demography. (15)

UNIT - IV

VIII. What is the Difference between Gross Reproduction Rate and Net Reproduction Rate? Under what conditions can these be used? (15)

IX. Write notes on the following: -

- a) Contraceptive prevalence rate
- b) Difference between Perinatal and Postnatal Mortality
- c) Divorce Rate

(15)

x-x-x

(Hindi and Punjabi versions enclosed)

P.T.O.

(2)

ਨੋਟ: ਕਿਹੜੀ ਘੋੜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦੇਣ। ਪ੍ਰਤੱਕ ਭਾਗ (1-4) ਸੇ
ਏਕ-ਏਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾ ਚਯਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ-1 ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈ।

- *_ *_ *-

1. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ (ਪ੍ਰਤੱਕ) ਕੇ ਉੱਤਰ 30-35 ਸ਼ਬਦਾਂ ਮੇਂ
ਲਿਖਿਏ:-

- (ਕ) ਯੁਆਮਿਤੀਯ ਵੁੱਢਿ ਦਰ
- (ਖ) ਪ੍ਰਸਵੋੱਤਰ ਮੁੱਢੁ ਦਰ
- (ਗ) ਆਯੁ-ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਪ੍ਰਜਨਨ ਦਰ
- (ਘ) ਗਰਭਪਾਤ ਦਰ
- (ਙ.) ਲਿੰਗ ਅਨੁਪਾਤ
- (ਚ) ਅੰਤਰ-ਜਨਗਣਨਾ ਪਰਿਵਰੱਨ
- (ਛ) ਅਪਰਿਸ਼ੁਕੁਤ ਵਿਵਾਹ ਦਰ
- (ਜ) ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਯੀਵਨ ਸਾਰਣਿਯਾਂ
- (ਝ) ਪ੍ਰਵਾਸਨ
- (ਞ) ਜਨਸੰਖਯਾ ਵੁੱਢਿ ਕੇ ਕਾਰਣ

ਭਾਗ-1

2. ਜਨਸਾਂਖਿਯਕੀਯ ਆੱਕੜਾਂ ਕੇ ਵਿਭਿਨ ਸੁੱਤ ਕਯਾ ਹੈ? ਕਿਸੀ ਏਕ ਆੱਕੜਾ ਸੁੱਤ ਕੀ ਪ੍ਰਕੁੱਤਿ ਆੁਰ ਗੁਣਵੱਤਾ ਪਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਡਾਲਿਏ।
3. ਜਨਸੰਖਯਾ ਕੇ ਆਕਾਰ ਮੇਂ ਵਿਭਿਨ ਪਰਿਵਰੱਨਾਂ ਕੀ ਵਯਾਖਯਾ ਕੀਯਿਏ। ਹਸ ਙਨ ਪਰਿਵਰੱਨਾਂ ਕੋ ਕੈਸੇ ਮਾਪ ਸਕੱਤੇ ਹੈ?

ਭਾਗ-2

4. ਜਨਸੰਖਯਾ ਵਿੱਤਰਣ ਕੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਕਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਯਿਏ। ਸਾਖ਼ਰਕਾ ਦਰ ਕੇ ਸੰਦਰਭ ਮੇਂ ਜਨਸੰਖਯਾ ਸੰਰਚਨਾ ਕੀ ਵਿਵੇਚਨਾ ਕੀਯਿਏ।
5. ਆਯੁ-ਲਿੰਗ ਪਿਰਾਮਿਡ ਕੀ ਸੰਰਚਨਾ ਆੁਰ ਮਹੱਵ ਕੀ ਵਯਾਖਯਾ ਕੀਯਿਏ।

ਭਾਗ-3

6. ਮੁੱਢੁ ਦਰ ਕੇ ਵਿਭਿਨ ਮਾਪਾਂ ਕਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਯਿਏ। ਆਯੁ-ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਮੁੱਢੁ ਦਰ ਕੀ ਗਣਨਾ ਕੈਸੇ ਕੀ ਯਾੱਤੀ ਹੈ?
7. ਜਨਸਾਂਖਿਯਕੀ ਮੇਂ ਯੀਵਨ ਸਾਰਣੀ ਪਢੁੱਤਿ ਪਰ ਵਿਸੁੱਢੁਟ ਟਿੱਘਣੀ ਲਿਖਿਏ।

ਭਾਗ-4

8. ਸਕਲ ਪ੍ਰਜਨਨ ਦਰ ਆੁਰ ਸੁੱਢੁ ਪ੍ਰਜਨਨ ਦਰ ਮੇਂ ਕਯਾ ਅੰਤਰ ਹੈ? ਙਨਕਾ ਉਪਯੋਗ ਕਿਨ ਪਰਿਸੁੱਥਿੱਤਿਯਾਂ ਮੇਂ ਕਯਾ ਯਾ ਸਕੱਤਾ ਹੈ?
9. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਪਰ ਟਿੱਘਣੀ ਲਿਖਿਏ: -
(ਕ) ਗਰਭਨਿਰੋਧਕ ਪ੍ਰਚਲਨ ਦਰ
(ਖ) ਪ੍ਰਸਵਕਾਲੀਨ ਆੁਰ ਪ੍ਰਸਵੋੱਤਰ ਮੁੱਢੁ ਦਰ ਮੇਂ ਅੰਤਰ
(ਗ) ਤਲਾਕ ਦਰ

- *_ *_ *-

(3)

ਨੋਟ: ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਡਾਗ (1-4)
ਵਿੱਚੋਂ ਏੱਕ-ਏੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਰਿਆਂ
ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

- *_ *_ *-

1. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ (ਹਰੇਕ) ਦੇ ਉੱਤਰ 30-35 ਸ਼ਬਦਾਂ
ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ:-

- (ੳ) ਜਿਓਮੈੱਟ੍ਰਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਰ
- (ਅ) ਨਵਜੰਮੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੌਤ ਦਰ
- (ੲ) ਉਮਰ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਨਣ ਸਕੱਤੀ ਦਰ
- (ਸ) ਗਰਭਪਾਤ ਦਰ
- (ਹ) ਲਿੰਗ ਅਨੁਪਾਤ
- (ਕ) ਅੰਤਰ-ਜਨਨ ਤਬਦੀਲੀ
- (ਖ) ਕੱਚਾ ਵਿਆਹ ਦਰ
- (ਗ) ਏ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਰਣੀ
- (ਘ) ਪ੍ਰਵਾਸ
- (ਙ) ਆਬਾਦੀ ਵਾਧੇ ਦੇ ਕਾਰਨ

ਭਾਗ-1

2. ਜਨਸੰਖਿਆ ਡੇਟਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰੋਤ ਕੀ ਹਨ? ਕਿਸੇ ਏੱਕ ਡੇਟਾ ਸਰੋਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ 'ਉੱਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਓ।
3. ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਆਕਾਰ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਾਪ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?

ਭਾਗ-2

4. ਆਬਾਦੀ ਵੰਡ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ? ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਆਬਾਦੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰੋ।
5. ਉਮਰ-ਲਿੰਗ ਪਿਰਾਮਿਡਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-3

6. ਮੌਤ ਦਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਪਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ। ਉਮਰ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੌਤ ਦਰਾਂ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
7. ਜਨਸੰਖਿਆ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਸਾਰਣੀ ਵਿਧੀ 'ਉੱਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਟਿੱਪਣੀ ਲਿਖੋ।

ਭਾਗ-4

8. ਕੁੱਲ ਪ੍ਰਜਨਨ ਦਰ ਅਤੇ ਸੁੱਢੁ ਪ੍ਰਜਨਨ ਦਰ ਵਿੱਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ? ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?
9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ 'ਉੱਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਲਿਖੋ: -
(ੳ) ਗਰਭ ਨਿਰੋਧਕ ਪ੍ਰਚਲਨ ਦਰ
(ਅ) ਜਨਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੌਤ ਦਰ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ
(ੲ) ਤਲਾਕ ਦਰ

- *_ *_ *-